

MEMORANDUM

VAN DE BELGISCHE BOUWMATERIALENPRODUCENTEN

MEI* 2023

WAT
— CEEN
— CIRK!

Het gerenoveerde Gentse Wintercircus (Foto: Maarten Durnez)

* De redactie werd in april beëindigd.

BMP – Belgische BouwmaterialenProducenten
www.bmpmc.be

 BMP
Belgische BouwMaterialenProducenten

Een belangrijk uitgangspunt voor dit memorandum is de Europese Green Deal. Die beperkt zich niet alleen tot de klimaatdoelstellingen maar ook duurzaamheid krijgt daarin bijzondere aandacht. Voor de bouw betekent dit een enorme uitdaging om het gebouwenpark dringend energiezuinig en ook duurzaam te maken. Niettemin dient de bouw ook kwalitatief en betaalbaar te blijven.

Duurzaamheid in de bouw kan niet zomaar blindelings op gevoel bepaald worden. De Gewesten hebben hiervoor samen met de Federale overheid een berekeningstool ontwikkeld waarbij de milieuprestatie op bouwwerkniveau en aan de hand van voldoende indicatoren beoordeeld kan worden. De Gewesten dienen niet langer te wachten om deze tool in te voeren en gebruiksvriendelijker te maken. De tool dient eveneens in het kader van de Europese reglementeringen geïntegreerd te worden. Zo kan een wildgroei van allerlei, en soms misleidende, beoordelingsinstrumenten die de bouw ook nog eens duurder en ook complexer maken, voorkomen worden.

Om de klimaatdoelstellingen te bereiken, moet een 'renovation wave' in gang worden gezet. Om efficiënt te zijn, blijft de basisregel van de energetische renovatie van toepassing waarbij een energiezuinige gebouwschil die voldoende daglicht binnenlaat de

prioriteit blijft. De goedkoopste energie met de minste impact op het vlak van klimaatverandering blijft immers deze die niet verbruikt werd. Grote hoeveelheden materialen zullen voor de renovatiegolf nodig zijn, waardoor performante materialen niet kunnen worden verwaarloosd. Ook is de kwaliteit van de bouwwerken van belang, hun prestaties en duurtijd hangen immers af van de gebruikte materialen en van de correcte naleving van de technische voorschriften. Digitalisering kan hierbij helpen.

Van de lokale productie wordt verwacht dat ze voor performante bouwmaterialen zorgt en in voldoende hoeveelheden voorziet alsook voor de recyclage van de materialen instaat die tijdens de bouwwerken vrijkomen. De lokale productie is een belangrijke schakel in het duurzaam bouwen en moet dan ook door de vrijwaring van een 'level playing field' of gelijk speelveld gesteund worden.

BMP, de federatie van de Belgische BouwMaterialenProducenten, vertegenwoordigt meer dan 600 producenten waarvan 2/3 kmo's, die samen meer dan 30.000 mensen tewerkstellen en een omzet van 11 miljard euro realiseren waarvan bijna 60% via export.

Architect: ADD-IT Architecten | Foto: Marcel Van Coile

Inhoud

1. De Groene transitie

1.1 De Groene transitie is meer dan louter een vermindering van de CO₂-uitstoot

1.2 De realisatie van een energiezuinig gebouwenpark is dringend en er valt niet aan te ontkomen om de klimaatdoelstellingen te bereiken

Een energiezuinige gebouwschil blijft de eerste prioriteit

Afbraak en wederopbouw is soms de meest impactvolle en aangewezen oplossing en moet verder gesteund worden

De omzetting van de herziene EPB-richtlijn dient verder te gaan

1.3 Duurzaam bouwen

Volstaan 'duurzame materialen' om duurzaam te bouwen?

Een wirwar van beoordelingsinstrumenten!

Europese reglementeringen die elkaar kruisen maken duurzaam bouwen alleen maar ingewikkelder

EPBD (Energy Performance of Buildings Directive of Richtlijn betreffende de Energieprestatie van Gebouwen)

CPR (Construction Products Regulation of Bouwproductenverordening)

Taxonomieverordening

Circulaire economie dient elke keer geoptimaliseerd te worden

De noodzakelijke renovatiegolf mag niet belemmerd worden door een tekort aan bouwmaterialen

2. Duurzame en kwaliteitsvolle bouwwerken

2.1 Herziening van de CPR

2.2 Digitale transitie

2.3 Een digitaal dossier ten dienste van de kwaliteit en de circulaire economie

3. Performante, duurzame en toekomstgerichte infrastructuur

3.1 Een performante infrastructuur

3.2 Een infrastructuur die de industrie met de Europese Green Deal verzoent

3.3 Een infrastructuur die bijdraagt om de effecten van de klimaatverandering op te vangen

3.4 Een infrastructuur die beperkte hinder voor de omwonenden en gebruikers veroorzaakt

3.5 Een veilige infrastructuur die geen concurrentievervalsende stortplaats wordt

4. Een duurzame competitieve lokale productie behouden en steunen

5. Gezamenlijk memorandum van de Belgian Alliance for Sustainable Construction

Foto: Marc Bievet

1. De Groene transitie

1.1 De Groene transitie is meer dan louter een vermindering van de CO₂-uitstoot

Voor velen stemt de **Green Deal** overeen met de Europese strategie om de klimaatdoelstellingen te bereiken, en terecht. Het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen staat centraal in de Green Deal die beoogt Europa in 2050 klimaatneutraal te maken. Omdat de tijd dringt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, heeft de Europese Commissie ook een **'Fit for 55'-pakket** uitgewerkt dat meerdere voorstellen inhoudt om de strijd tegen de klimaatverandering te versnellen en in 2030 de netto-uitstoot van broeikasgassen met ten minste 55% te verminderen. En omdat het gebouwenpark verantwoordelijk is voor het leeuwendeel van het primair energieverbruik (40%) en van de broeikasgasemissies (36% van de energiegerelateerde broeikasgasemissies), **staat het energiezuinig maken van het gebouwenpark bovenaan op de prioriteitenlijst.**

Maar de Europese Green Deal **gaat verder dan alleen de klimaatdoelstellingen en maakt ook werk van de andere milieu-uitdagingen.** Zo dient de bouw niet alleen klimaatneutraal te worden, er moet ook efficiënt met de hulpbronnen omgegaan worden en het milieu mag niet meer of nog nauwelijks worden belast.

De bouwsector staat zo voor de enorme uitdaging om de bouw energiezuinig en duurzaam te maken, en kwalitatief en betaalbaar te houden.

1.2 De realisatie van een energiezuinig gebouwenpark is dringend en er valt niet aan te ontkomen om de klimaatdoelstellingen te bereiken

Dat het gebouwenpark verouderd en weinig energie-efficiënt is en dat van de renovatie ervan dringend werk moet worden gemaakt om de Europese klimaatdoelstellingen te bereiken, is niet nieuw. Om deze doelstellingen te halen, moet gemiddeld jaarlijks 3% van het gebouwenpark grondig energetisch gerenoveerd worden, een **vereist renovatieritme dat jaar na jaar niet gehaald wordt**. De steunmaatregelen die de Gewesten genomen hebben om de renovatie te stimuleren zoals de energiepremies, leningen tegen voorkeursrente, ..., hebben tot nu toe niet de gehoopte resultaten bereikt. Maar recente maatregelen en gebeurtenissen hebben tot een grotere bewustwording rond de energiezuinigheid van de gebouwen geleid. Het thuiswerken tijdens de covid-crisis heeft de renovatie van woningen gestimuleerd. De energieprijscrisis naar aanleiding van de inval in Oekraïne heeft eveneens een belangrijke impact gehad op de vraag naar de energetische renovatie van gebouwen.

Ook de banken houden nu rekening met de energieprestatie van de woningen bij de toekenning van leningen. Naargelang de regelgeving in de gewesten dragen de invoering (in het Vlaams Gewest) of de overweging van een renovatieverplichting op sleutelmomenten zoals een eigenaarswissel, ook bij aan de bewustwording en de renovatietrend. Dit allemaal **moet een 'Renovation Wave' op gang brengen, zo niet zullen bijkomende maatregelen vereist zijn om de klimaatdoelstellingen te bereiken**. Inmiddels bereiden de bouwactoren de renovatiegolf actief voor. **Innovatieve materialen en bouwtechnieken, al dan niet off-site, waarbij digitalisering en doorgedreven industrialisering een belangrijke rol spelen, laten toe om grootschalige energetische renovaties van wijken en appartementsgebouwen efficiënter en toegankelijker te maken, en te versnellen.**

Een energiezuinige gebouwschil blijft de eerste prioriteit

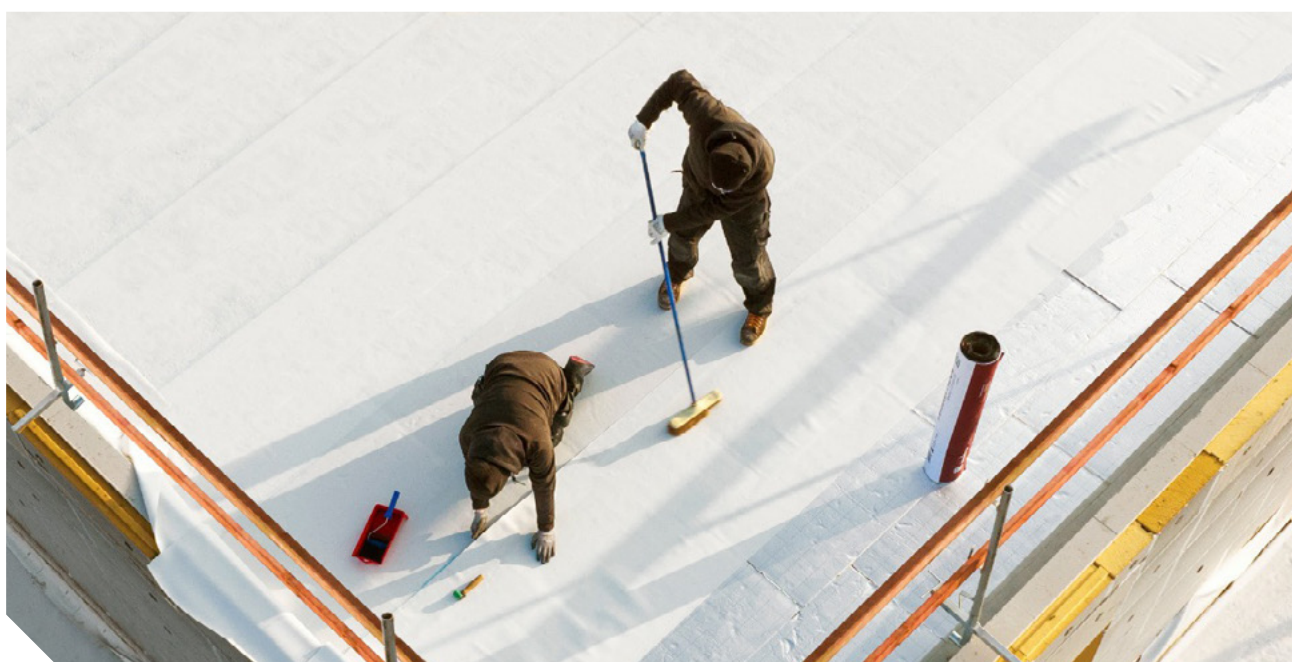
Omdat de gebouwschil verantwoordelijk is voor het leeuwendeel van het energieverlies van een gebouw, blijft de isolatie van de schil de prioriteit. Voor nieuwbouw stelt de vraag zich niet. Voor de renovatie van bestaande, slecht presterende gebouwen, is de verleiding groot om de ongemakken van de renovatiewerken te beperken door middel van **technische installaties**. Maar ook al verbeteren deze installaties de energieprestatie van een onvoldoend geïsoleerd gebouw, dan nog blijft te veel warmte ontsnappen, waardoor **de warmtevraag en het energieverbruik onnodig groot blijven**. De verwarming van het gebouw moet dan in functie van die te grote warmtevraag gedimensioneerd worden waardoor een grotere en duurdere installatie nodig is. Bovendien hangt de werkelijk gehaalde energieprestatie van het gebouw af van de correcte werking en afstelling van de technische installaties en van hun tijdig onderhoud en vervanging, waardoor ze **geen garantie op langere termijn bieden**.

Ook belangrijk: het **leef- of werkcomfort** wordt door de temperatuur van de lucht en van de wanden van een verblijf- of werkplaats beïnvloed. De bewoners of inzittenden ervaren een gevoel van kilte in weinig geïsoleerde ruimtes en stellen de thermostaat dan vaak in op een hogere temperatuur.

Maar leefcomfort en een energiezuinige gebouwschil zijn niet synoniem van een volledig gesloten ruimte. Integendeel, naast het thermisch comfort dient er ook de nodige aandacht besteed te worden aan **welzijn door in voldoende daglicht** met performante beglazing te voorzien.

De meest efficiënte energetische renovatie blijft de grondige isolatie van de schil die ook voor voldoende daglicht zorgt, in combinatie met de geschikte technische installaties voor de resterende warmtevraag.

Afbraak en wederopbouw is soms de meest impactvolle en aangewezen oplossing en moet verder gesteund worden

Bij oude **energieverslindende gebouwen**, heeft renoveren vaak nog weinig zin. Om energetische, bouwtechnische en/of gezondheidsredenen is het **vaak interessanter om ze te slopen en herop te bouwen**. En bij grotere werven of wanneer verantwoord, kan door middel van het sloopopvolgingsplan worden nagegaan wat er desgevallend kan worden hergebruikt en gerecycleerd.

In een aantal steden geldt een **verlaagd btw-tarief van 6%** voor de afbraak en wederopbouw van woningen. Dat verlaagd tarief werd onder bepaalde voorwaarden van 2021 **tot eind 2023 tot heel het Belgisch grondgebied uitgebreid**. De verlenging van een verlaagd btw-tarief voor sloop en heropbouw staat op de agenda van de Federale regering. Maar in het kader van de fiscale hervorming wordt overwogen om het verlaagd btw-tarief in de bouw voor renovaties alsook voor sloop en heropbouw naar 9% (i.p.v. 6%, wat een verhoging van 50% van het btw-tarief betekent) te harmoniseren. Het spreekt voor zich dat een verlaagd btw-tarief het wegwerken van verouderde panden betaalbaarder maakt en zo tot de vernieuwing en de energiezuinigheid van

het woningenpark bijdraagt. **Gezien de verhoging met 50% van het btw-tarief, zou de vernieuwing van het woningenpark blijkbaar wat minder tot de prioriteiten behoren? De maatregel financiert zich nochtans grotendeels zelf met de terugverdien-effecten** (welvaart, tewerkstelling, sociale en fiscale inkomsten, ...) zoals meerdere studies (Federaal Planbureau, KPMG, ...) het ook aantonen voor deze specifieke maatregel of voor de steunmaatregelen voor de bouw in het algemeen. Bovendien blijkt uit een onderzoek van Steunpunt Wonen dat voor ieder afgebroken gebouw gemiddeld twee residentiële eenheden gebouwd worden. Deze maatregel heeft dan ook een **sociaal luik** door het aanbod van energiezuinige woningen positief te beïnvloeden en zo de **prijzen op de residentiële markt te drukken**. Wat niet te verwaarlozen is in het licht van de recente statistieken van Statbel die voor België een vermindering van het aantal vergunde nieuwe residentiële gebouwen van bijna 8% weergeven. Verder heeft de maatregel ook nog een **positieve milieu-impact**: ze draagt bij aan de kernversterking (bouwshift) en de vrijwaring van de natuur.

Gezien de problemen van vandalisme en verkrotting van verlaten gebouwen en de hierboven aangehaalde voordelen van een vernieuwd woningpark en van kernversterking, zou **het verlaagd btw-tarief ook gebruikt kunnen worden om werk te maken van de strijd tegen leegstand en stadskankers**. Het vastleggen van een termijn binnen dewelke het verlaagd btw-tarief van toepassing blijft voor de sloop, de afbraak en wederopbouw of de renovatie van een verlaten gebouw, zou kunnen bijdragen om de eigenaars en projectontwikkelaars ertoe aan te zetten om reactiever met de leegstand om te gaan.

De BouwMaterialenProducenten dringen er dan ook opnieuw op aan dat het verlaagde btw-tarief van 6% behouden wordt voor de renovatie alsook de afbraak en wederopbouw van woningen. Ook zou het verlaagde btw-tarief kunnen gebruikt worden om de leegstand en stadskankers weg te werken.

De omzetting van de herziene EPB-richtlijn dient verder te gaan

De herziening van de Europese Richtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen (Energy Performance of Buildings Directive of EPBD) maakt deel uit van het 'Fit for 55'-pakket. Een van de belangrijkste doelstellingen van het voorstel van herziene richtlijn van de Europese Commissie, is de beperking van de broeikasgasemissies en het finale energieverbruik van gebouwen tegen 2030.

Zonder het voorstel van herziene richtlijn in detail te bespreken, dient opgemerkt te worden dat de **energiezuinige gebouwschil** in het voorstel **de standaard blijft** waarbij de zeer lage hoeveelheid resterende energie die nog nodig is door hernieuwbare bronnen gedekt wordt.

Ook voorziet het voorstel in de verbetering van **de duurzaamheid van de gebouwen** door de berekening van de 'Global Warming Potential' (GWP) in te voeren om informatie over de emissies gedurende

de gehele levenscyclus van nieuwe grote gebouwen te verstrekken. Omdat de maatregel zich alleen tot de GWP beperkt en geen informatie over de gehele milieu-impact bezorgt, is het een **gemiste kans**. Ook is het een **verwarrende boodschap waaruit zou kunnen blijken dat duurzaamheid zich tot het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen beperkt**. Terwijl de gebouwen niet alleen een voldoende hoge energieprestatie dienen te bereiken, ze moeten ook een zo beperkt mogelijke milieuoetafdruk met zich meebrengen om die energieprestatie te bereiken.

Maar niets belet de Gewesten om **bij de omzetting van de nieuwe EPBD** in hun reglementeringen, **de berekening van de GWP tot de berekening van de milieuprestatie (ook soms materiaalprestatie genoemd) van de gebouwen uit te breiden** met als doelstelling de gebouwen niet alleen klimaatneutraal maar ook duurzaam te maken.

Omdat heel wat bedrijven in de bouwsector in de drie gewesten actief zijn, en **zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheid van de Gewesten, is het van uiterst belang dat de 3 Gewesten aan geharmoniseerde reglementeringen, berekeningsmethodes en -instrumenten blijven samenwerken**. Deze samenwerking laat de Gewesten toe om de kosten

voor het onderhoud en de verdere ontwikkeling van de berekeningsmethodes en -tools, te delen. Ze voorkomt ook dat de actoren in de bouw, tijd en middelen moeten besteden aan de opvolging van meerdere verschillende beleidsmaatregelen en -systemen indien ze in de verschillende gewesten willen optreden en groeien.

-
- De renovatiegolf kan niet verder uitgesteld worden, willen we de klimaatdoelstellingen verwezenlijken. De grotere bewustwording en verplichtingen op sleutelmomenten zouden hierbij moeten helpen. Zo niet zijn bijkomende maatregelen onvermijdelijk.
 - Bij doorgedreven energetische renovaties blijft de grondige isolatie van de gebouwschil de prioriteit.
 - De uitbreiding van het verlaagd btw-tarief voor afbraak en wederopbouw heeft een sociale en positieve impact op de residentiële markt en op het milieu. De maatregel dient verlengd te worden.
 - De duurzaamheid van gebouwen beperkt zich niet tot broeikasgasemissies, zoals bij de Global Warming Potential. Bij de omzetting van de herziene EPB-richtlijn dienen de overheden voor de berekening van de volledige milieuprestatie te opteren.
 - Zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheden van de Gewesten, dringt een samenwerking en harmonisatie tussen de Gewesten op het vlak van reglementeringen, berekeningsmethodes en -instrumenten zich op om de actoren in de bouw te ondersteunen bij de ontwikkeling van het meest kostenefficiënt aanbod.

1.3 Duurzaam Bouwen

Volstaan 'duurzame materialen' om duurzaam te bouwen?

Wanneer een technische vereiste van een bouwwerk zoals energiezuinigheid of brandveiligheid voornamelijk van één kenmerk van de gebruikte bouwmaterialen afhangt, volstaat het vaak om de materialen op basis van dat kenmerk te selecteren opdat het bouwwerk aan betrokken vereiste voldoet. Omdat de milieuprestatie van een bouwwerk van meerdere en uiteenlopende parameters van de gebruikte bouwmaterialen afhangt en omdat de bouwmaterialen in een bouwwerk interageren, **kan de milieuprestatie van dat bouwwerk niet zomaar afgeleid worden van de individuele prestatie van de bouwmaterialen.**

Niettemin worden sommige bouwmaterialen bijna automatisch als 'duurzaam' bestempeld en aan 'duurzame bouwwerken' gekoppeld, ongeacht hun herkomst, de manier waarop ze geproduceerd of geteeld werden, de impact van het transport, hun levensduur, onderhoudsbehoefte, ... Denk aan een tendens met ook labels die bouwmaterialen geproduceerd uit 'natuurlijke' of 'bio-gerelateerde' grondstoffen sowieso 'blindelings' als duurzaam gelijkstellen. Maar omdat intensieve landbouwpraktijken en intensief bosbeheer tot de belangrijkste redenen voor verlies aan biodiversiteit behoren, dienen ze van de meer milieuvriendelijke teelten onderscheiden te worden. Om ook maar te zwijgen van de illegale houtkappen in het tropisch regenwoud en in de Europese oerbossen die in de media regelmatig aan de kaak gesteld worden. Daarbij komt nog dat houtproducten vaak over grote afstanden getransporteerd worden. Een recent marktonderzoek van Embuild en Buildwise merkt op dat ook het leeuwendeel van de bio-gerelateerde isolatiematerialen ingevoerd wordt. **De milieu-impact verwaarlozen van intensieve landbouw en intensief bosbeheer alsook van het**

transport over grote afstanden wanneer het zich voordoet, is concurrentievervalsend voor plaatselijk duurzaam landbouw en bosbeheer. Verder dient nog genoteerd te worden dat **bindmiddelen, additieven, conserverings- en andere stoffen** ook vaak aan bio-gerelateerde materialen toegevoegd worden. Ze verlengen hun levensduur en verbeteren hun gebruikseigenschappen maar kunnen een milieu-impact hebben en bemoeilijken vaak hergebruik en recyclage. **Ook voor de bio-gerelateerde materialen is een beoordelingsinstrument vereist om effectief duurzaam te bouwen.**

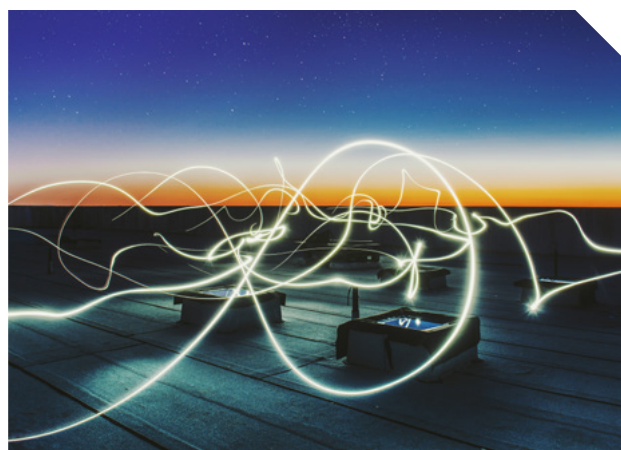
Duurzaam bouwen dankzij minder grondstofverbruik en minder CO₂-uitstoot

Een wirwar van beoordelingsinstrumenten!

De bewustwording om het milieu te beschermen is al langer aan de gang. Maar de laatste jaren hebben de steeds vaker voorkomende en rampzalige gevolgen van de klimaatverandering en van de milieuaantasting die tendens versterkt met een toenemende druk om duurzaam te bouwen, om de milieuoetafdruk van de gebouwen en andere bouwwerken almaar te verminderen. Wat aanleiding geeft tot een **wildgroei aan instrumenten en keurmerken om de duurzaamheid van de materialen en bouwwerken te beoordelen**. Het probleem is dat ze niet allemaal gebruikmaken van dezelfde criteria, berekeningsmethoden en indicatoren, laat staan even betrouwbaar zijn, waardoor de resultaten niet te vergelijken zijn, tegenstrijdig kunnen overkomen en **verwarring scheppen**. Bovendien, hoe meer allerhande duurzaamheidskeurmerken geëist worden, hoe meer kosten ze veroorzaken die uiteindelijk aan de eindklant doorgerekend worden, wat de gebouwen en andere bouwwerken niet goedkoper maakt. **In tijden van kostenbesparingen is een diversiteit aan beoordelingssystemen alleen verantwoord mits ze voldoende toegevoegde waarde met zich meebrengen.**

Met duurzame bouwwerken worden gebouwen en infrastructuur verstaan waarbij de milieubelasting, het grondstof-, energie- en watergebruik over de gehele levenscyclus tot een minimum zijn herleid. **Keurmerken met slechts één of een beperkt aantal indicatoren**, zoals alleen de CO₂-uitstoot of andere parameters, geven slechts indicaties rond die enige gemeten en gesimplificeerde milieubelasting, en **kunnen moeilijk als een volwaardig duurzaamheidsbeoordelingsinstrument beschouwd worden**.

Om de wirwar van beoordelingsinstrumenten tegen te gaan, hebben de Gewesten in samenwerking met de Federale overheid een tool ontwikkeld die TOTEM (of Tool to Optimise the Total Environmental impact of Materials) heet en ter beschikking gesteld om de totale milieu-impact van gebouwen over hun gehele levenscyclus te berekenen, een tool

die op korte termijn ook tot de infrastructuurwerken zal worden uitgebreid. Dit instrument is gebaseerd op Europese geharmoniseerde en wetenschappelijk onderbouwde normen die gebruik maken van de gemeten milieubelasting van niet minder dan **19 milieu-impactindicatoren**. Deze milieugegevens worden door een derde partij geverifieerd en zijn terug te vinden in de **EPD's (Environmental Product Declaration of milieuproductverklaring)** die in de Federale EPD-databank raadpleegbaar zijn.

Doordat de EPD's de gegevens van voldoende ge-diversifieerde milieu-indicatoren verzamelen, kan er met TOTEM een correct beeld van de totale milieu-impact van een bouwwerk bekomen worden. Ook helpen de EPD's de producenten een beter inzicht te krijgen in de milieu-impact en de mogelijke verbeterpunten van hun productieproces en de bouwmaterialen die ze produceren. Het TOTEM/EPD-systeem laat toe om in de beoordeling snel rekening te houden met investeringen en technologische evoluties die de milieuoetafdruk verminderen. **De producenten worden zo gestimuleerd om continu hun productieproces en bouwmaterialen milieuefficiënter te maken.**

Het goede nieuws is dat de drie Gewesten en de Federale overheid samen een **efficiënt en gemeenschappelijk berekeningsinstrument** ter beschikking stellen en onderhouden. Het kan ook **als basis dienen voor andere tools (zoals GRO) en internationale certificatie (zoals BREEAM)**. Bovendien neemt TOTEM ook de milieu-impact van het transport van de bouwmaterialen in rekening, wat de **productie in België steunt zonder inbreuk te doen op het mededingingsrecht**.

Het slechte nieuws is dat na de officiële lancering in 2018, TOTEM nog altijd onvoldoende bekend is en gebruikt wordt. Na al heel wat middelen in de tool te hebben geïnvesteerd om het instrument te ontwikkelen, te onderhouden, verder te ontwikkelen en almaar verder te onderzoeken om het nog verder te ontwikkelen, **gebruiken de overheden hun eigen berekeningsinstrument nog steeds niet of maar nauwelijks**. Terwijl het inmiddels al had kunnen dienen om een steeds beter zicht te hebben op de milieuprestatie van het gebouwenpark of was het maar van al de openbare gebouwen en sociale woningen. Ook had het al kunnen benut worden om de milieuprestatie van het gebouwenpark geleidelijk te verbeteren. **En omdat er voldoende ruimte op de markt vrijgelaten werd omwille van de besluitloosheid, hebben andere minder efficiënte milieukeurmerken en beoordelingsinstrumenten hun kans gegrepen en voor verwarring gezorgd**.

De middelen die voor de continue verdere ontwikkeling van TOTEM blijven ingezet worden, zouden ook voor een deel moeten dienen om de **gebruiksvriendelijkheid te verbeteren van de in de bouw te gebruiken berekeningsinstrumenten**. Het vrijwillige gebruik van TOTEM zou zo bevorderd kunnen worden, in afwachting dat TOTEM door de Gewesten ingevoerd wordt in het kader van de omzetting van de herziene EPB-richtlijn zoals eerder voorgesteld werd (zie p. 8). Het is nu voor de ontwerpers kunst- en vliegwerk om met de afzonderlijke tools in de ontwerpfase de energie- en milieuprestatie, die op zich vaak tegenstrijdig zijn, te optimaliseren rekening houdend met de andere beperkingen van het bouwproject. **Dit is niet meer van deze tijd. De integratie van de berekeningstools voor de energie- en de milieuprestatie dringt zich op. Of op zijn minst moet er een interface komen die de simultane berekening en optimalisatie van beide prestaties mogelijk maakt en vergemakkelijkt**.

Foto: Emmanuel Crooy

Foto: Jonathan Sylvan

Hoewel de opening van een groeve onvermijdelijk een belangrijke verstoring van de topografie en de bodembezetting inhoudt, zal haar exploitatie het zeer vaak mogelijk maken verschillende habitats met een hoge biologische waarde te creëren.

Europese reglementeringen die elkaar kruisen maken duurzaam bouwen alleen maar ingewikkelder

De herziening van de Richtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen (EPBD)

Zoals hierboven kort toegelicht werd, beoogt de herziening van de richtlijn ook de duurzaamheid van de gebouwen te verbeteren door de berekening van de 'Global Warming Potential' (GWP) gedurende de levenscyclus van nieuwe gebouwen in te voeren en op het energieprestatiecertificaat te vermelden. Voor de BouwMaterialenProducenten is dit **een gemiste kans en een verwarrende boodschap**, gezien de duurzaamheid van de gebouwen zich niet tot de vermindering van de emissies van broeikasgassen beperkt.

De BouwMaterialenProducenten dringen erop aan dat de Gewesten de maatregel bij de omzetting van de richtlijn met de berekening van de milieuprestatie aanvullen.

De herziening van de Bouwproductenverordening (CPR)

Zoals hieronder kort toegelicht wordt, beoogt het voorstel van herziene CPR om ook bij te dragen tot de doelstellingen van de groene en digitale transitie. Het voorstel voorziet o.a. in de vaststelling van duurzaamheidsvereisten en wil ook de basis leggen voor een duurzaamheidsbeoordelingsmethode van bouwproducten.

De BouwMaterialenProducenten dringen erop aan dat het duurzaamheidsluik van de herziene CPR geen bijkomende verwarring creëert en in lijn blijft met de andere Europese beoordelingsmethoden waarbij de beoordeling op niveau van de bouwwerken gebeurt.

De Taxonomieverordening

Met haar actieplan 'Duurzame groei financieren' beoogt de Europese Commissie de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (Sustainable Development Goals, SDG's) te verwezenlijken door geldstromen naar een 'duurzame en inclusieve' groei te leiden. De belangrijkste maatregel in het actieplan is een classificatiesysteem dat aangeeft welke activiteiten 'duurzaam' zijn, de zogenaamde **Taxonomieverordening**¹. Aan de hand van deze verordening dienen de financiële marktdeelnemers het aandeel van investeringen in 'ecologisch duurzame economische activiteiten' van hun financiële producten bekend te maken. De financiële instellingen dienen dan ook over de nodige informatie hieromtrent te beschikken van de economische activiteiten die ze financieren. Europa mikt zo ook op de economische spelers die niet onder de verordening vallen en wil hen via deze weg aanzetten om op vrijwillige basis de **informatie over hun 'ecologisch duurzame economische activiteiten' beschikbaar te stellen**.

De Taxonomieverordening bepaalt 4 voorwaarden om als ecologisch duurzame economische activiteit te worden beschouwd:

- substantieel bijdragen aan tenminste één van de milieudoelstellingen (klimaatmitigatie, klimaatadaptatie, water, circulaire economie, verontreiniging, biodiversiteit),
- geen afbreuk doen aan de milieudoelstellingen,
- minimumgaranties rond mensen- en arbeidsrechten,
- voldoen aan technische screeningcriteria die specifiek per economische activiteit gedefinieerd werden.

De complexiteit en het zeer technische karakter van de Taxonomieverordening maken dat ze niet binnen het bereik ligt van alle actoren in de bouw.

¹ Verordening (EU) 2020/852 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen en tot wijziging van Verordening (EU) 2019/2088.

De beoordelingsinstrumenten van de milieuprestatie in de bouw zoals **TOTEM** en de **Taxonomieverordening** zijn niet tegenstrijdig maar samenhangend. Terwijl TOTEM de milieuprestatie van het eindresultaat beoordeelt (de bouwwerken), bekijkt de taxonomieverordening de 3 duurzaamheidsdimensies (economische, sociale en ecologische dimensies) van de economische activiteiten (voor de bouw, voornamelijk de bouwactiviteit en de productie van bouwmaterialen). En *'bij het toetsen van de activiteiten, wordt rekening gehouden met zowel de milieueffecten van de activiteit zelf als die van de door de activiteit opgeleverde producten gedurende hun levenscyclus'*. Levenscyclusbeoordelingen van de opgeleverde bouwwerken, zoals die door TOTEM afgeleverd worden, moeten dan ook als bewijsmateriaal in het kader van de Taxonomieverordening kunnen dienen.

Voor wat de bevoegdheden van de Gewesten betreft, dringen de BouwMaterialenProductanten erop aan dat bij verdere ontwikkelingen van TOTEM de samenhang met de Taxonomieverordening behouden en versterkt wordt door er o.a. voor te zorgen dat de levenscyclusbeoordelingen van TOTEM steeds als bewijsmateriaal kunnen dienen.

Tevens wensen ze te benadrukken dat er rekening dient gehouden te worden met het snel veranderende karakter van de context en technologie, waardoor goed scorende bouwmaterialen, -systemen of -oplossingen niet eens en voor altijd en overal toepasbaar blijven. **Omdat TOTEM de technologische evoluties via de EPD's snel kan integreren, blijft het een nuttige en handige tool voor zowel kleinere als grotere actoren in de bouw, om almaar milieuefficiënter te bouwen, al dan niet in het kader van de Taxonomieverordening.**

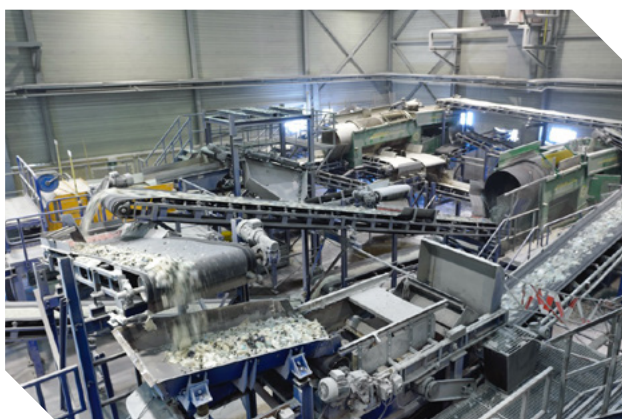
Circulaire economie dient elke keer geoptimaliseerd te worden

Eenvoudig omschreven is circulaire economie erop gericht om producten en de hiervoor gebruikte grondstoffen zo lang mogelijk in circulatie te houden en de afvalproductie tot een minimum terug te dringen. Dat doel kan bereikt worden door de **functionele levensduur van bouwwerken te maximaliseren** en door bij het ontwerp van een bouwwerk het **hergebruik en/of recyclage van materialen te vergemakkelijken**.

Gebouwen worden zo ontworpen dat ze een lange levensduur hebben en dat ze flexibel zijn en eenvoudig kunnen worden gewijzigd om van bestemming te veranderen.

Materialen die met andere stoffen gemengd zijn, zijn soms nog nauwelijks recycleerbaar. Hergebruik en recyclage van materialen wordt vergemakkelijkt door eenvoudig demonteerbare en te scheiden bouwmaterialen, hoewel de initiële bouwwerken performant moeten blijven over een voldoende lange levensduur. Bovendien mag **circulariteit niet tot een grotere milieu-impact leiden dan de voordelen die er kunnen worden uitgehaald**. Zo dient bijvoorbeeld voor ramen die hergebruikt kunnen worden, te worden nagegaan of, in functie van de isolatieprestatie (Uw-waarde) die ze nog kunnen bereiken, de winst voor het milieu groter is door ze te hergebruiken of door ze te recyclen. Hier dient eveneens de milieubelasting van het logistieke luik in rekening genomen te worden, waaruit het **belang van een lokale productie (en recyclage)** ook nogmaals naar voren komt.

De renovatiegolf mag niet belemmerd worden door een tekort aan bouwmaterialen

Het milieubewustzijn wekt een **bijzondere aandacht voor de bio-gerelateerde materialen die vaak zonder meer met duurzaam bouwen en ook met lokale productie worden gelijkgesteld**. Ze worden hierdoor in twee gewesten ook aangemoedigd met bijkomende financiële steunmaatregelen. **Moeten de andere materialen dan achterwege blijven?**

Sommige materialen hebben een lange levensduur en lenen zich perfect voor hergebruik.

In een marktonderzoek rond de bio-gerelateerde isolatiematerialen merkten Embuild en Buildwise recent op dat een groot aandeel van deze materialen ingevoerd wordt. En het onderzoek beperkte zich ook nog maar tot de isolatiematerialen en had het niet over de andere bio-gerelateerde materialen (houtbouw, ...).

Met de renovatiegolf die nodig is om de klimaatdoelstellingen te bereiken, zijn grote hoeveelheden performante bouwmaterialen nodig. **Zullen alleen bio-gerelateerde materialen volstaan, terwijl ze al grotendeels ingevoerd worden?** Of zijn investeringen in lokale productie-installaties van andere performante bouwmaterialen ook onontbeerlijk om aan de vraag aan materialen tegemoet te komen? Omdat de druk vanuit de financiële wereld almaar groter wordt opdat de investeringen aan de Taxonomieverordening beantwoorden, is het belangrijk dat de productie-installaties van andere performante bouwmaterialen daar ook onder vallen waardoor al het nodige gedaan wordt opdat ze aan de vereisten van 'ecologisch duurzame economische activiteiten' voldoen. **De vraag stelt zich of men de andere materialen kan missen, of men zich kan veroorloven om lokale 'ecologisch duurzame economische activiteiten' te benadelen en te ontmoedigen met het daarbij horende verlies aan duurzame groei en welvaart.** Te meer ook omdat de circulaire economie hierdoor bemoeilijkt wordt: **de materialen die met de afbraak-, bouw- en renovatiewerken vrijkomen kunnen dan niet meer in lokale productie-installaties verwerkt en gerecycleerd worden.** Met daar bovenop het risico om uiteindelijk **meer bouwmaterialen te zullen moeten invoeren.**

Gemakkelijk te scheiden stenen met kalkmortel of demontabel gevelsysteem.

- Een wirwar van duurzaamheidsbeoordelingsinstrumenten en -reglementeringen veroorzaakt verwarring waar de groene transitie uiteindelijk niet mee gediend wordt.
- De milieuprestatie dient op bouwwerkniveau beoordeeld te worden, een beoordeling op materiaalniveau is vaak misleidend.
- EPD/TOTEM is een instrument dat steunt op een Europese, wetenschappelijk onderbouwde beoordelingsmethode om de milieuprestatie op bouwwerkniveau en met een brede waaier aan indicatoren te beoordelen. Het instrument helpt en stimuleert om naar een almaar betere milieuprestatie in de bouw te streven. Het dient in het kader van de Europese reglementeringen ingevoerd en geïntegreerd te worden.
- Circulariteit mag niet tot een grotere milieu-impact leiden dan de voordelen die er kunnen worden uitgethaald.
- Voor de renovatiegolf zijn voldoende hoeveelheden bouwmaterialen nodig om de gebouwen zowel energiezuinig als milieuperformant te maken. Verwijzend naar de Taxonomieverordening kan men zich niet veroorloven om materialen uit lokale 'ecologisch duurzame economische activiteiten' te benadelen en te ontmoedigen.

2. Duurzame en kwaliteitsvolle bouwwerken

2.1 Herziening van de CPR

Zoals uit de naam al blijkt, beoogt de bouwproductenverordening² (Construction Products Regulation of CPR) het vrij handelsverkeer van de bouwproducten te bevorderen door een gemeenschappelijke technische taal te bepalen voor het testen van en communiceren over de prestaties van bouwproducten. Met andere woorden, door middel van geharmoniseerde technische specificaties zorgt de CPR ervoor dat de effectieve prestaties van de bouwproducten bekend zijn en op dezelfde manier beoordeeld worden. De verklaarde prestaties moeten de bouwactoren in staat stellen om de meest geschikte materialen voor te schrijven, te adviseren en te gebruiken opdat de bouwwerken aan de *'fundamentele'* eisen (stabiliteit, brandveiligheid, hygiëne, gezondheid, energiezuinigheid, duurzaamheid, ...), technische vereisten, kwaliteitseisen en andere mogelijke beperkingen voldoen.

Een **herziening van de CPR dringt zich op** als gevolg van juridische problemen waardoor er geen geharmoniseerde normen in het Europese Publicatieblad meer kunnen worden vermeld. Terwijl bestaande geharmoniseerde normen dringend geüpdatet moeten worden en er ook nieuwe moeten worden uitgewerkt naar aanleiding van technische evoluties.

Zonder **de herziening van de CPR** hier technisch in detail te bespreken, dient opgemerkt te worden dat ze **heel wat verder gaat dan alleen het probleem van de geharmoniseerde normen op te lossen**. In een notendop wil de Europese Commissie in haar voorstel van herziene CPR een centrale rol rond de technische specificaties en productvereisten naar zich toetrekken. Ook beoogt het voorstel om bij te dragen tot de doelstellingen van de groene en digitale transitie.

Foto: Architect Pieter Vercampt, Berchem

Het voorstel voorziet niet alleen duurzaamheidsvereisten voor zowel de bouwproducten als voor de productie ervan maar wil ook de basis leggen voor een duurzaamheidsbeoordelingsmethode van bouwproducten. Circulaire economie wordt bevorderd door o.a. een terugnameplicht van niet-gebruikte producten en een vrijstelling van verplichtingen voor hergebruikte producten als mogelijke maatregelen aan te geven. Verder voorziet het voorstel o.a. in een gecentraliseerde registratie van de productinformatie om de transparantie te vergroten.

² Verordening (EU) Nr. 305/2011 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van geharmoniseerde voorwaarden voor het verhandelen van bouwproducten en tot intrekking van Richtlijn 89/106/EEG van de Raad.

De ambitieuze herziening die de Europese Commissie voor ogen heeft, is niet geruststellend. In tegenstelling tot de verwachtingen van de producenten biedt ze **geen snelle en overlegde (transitie) oplossing voor de standstill van geharmoniseerde normen.** Door de centrale rol die de Europese Commissie naar zich toe trekt en de hoeveelheid werk die hiermee gepaard gaat, bestaat het risico dat deelsectoren nog jaren zullen moeten blijven wachten vooraleer hun normen en technische specificaties geüpdatet zullen worden. De Europese Commissie is al met de werkzaamheden (CPR Acquis process) gestart ook al is de herziening van de CPR nog niet goedgekeurd. Omdat de Europese Commissie zo beseft heeft dat meerdere jaren hiervoor nodig zullen zijn, heeft ze een 'fast track route' voorgesteld om het proces, onder haar controle, met de bestaande technische commissies van de Europese normeringsinstelling (CEN) te versnellen. Laten we hopen dat een constructief overleg tussen de Europese Commissie en betrokken stakeholders snel tot de vereiste geactualiseerde normen en technische specificaties zal leiden. **De uitbreiding van de scope van de CPR is ook verontrustend bij onvoldoende overleg.** De CPR is een sleutelreglementering voor de producenten van bouwmaterialen en voor de bouw in zijn geheel. **Het is belangrijk voor de producenten dat alle bouwmaterialen onder eenzelfde reglementering vallen, de CPR.** Er moet voorkomen worden dat bouwmaterialen aan een andere reglementering (verordening inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten of Ecodesign for Sustainable Products Regulation, ESPR) of zelfs aan een dubbele reglementering onderworpen worden.

Een constructieve samenwerking met de stakeholders moet maatregelen voorkomen die onvoldoende rekening houden met eventuele technische, logistieke en andere mogelijke beperkingen in de praktijk waardoor de beschikbaarheid van bouwmaterialen en zelfs de Europese industrie in moeilijkheden zouden kunnen komen. Ook **dient het duurzaamheidsluik van de herziene CPR samenhangend te zijn met de andere wetenschappelijk onderbouwde Europese beoordelingsmethoden waarbij de beoordeling op niveau van de bouwwerken gebeurt,** zoals hierboven toegelicht werd. Verder **dient de digitale transitie van de CPR zich te integreren in meer uitgebreide digitaliseringsprojecten in de bouwsector** zoals hieronder kort toegelicht wordt.

De BouwMaterialenProducenten verheugen zich over de inzet van België in de opvolging van de herziening van de CPR en het efficiënt en constructief overleg dat de Federale overheid met de stakeholders in de bouw hiervoor organiseert.

Hoewel België maar een kleine lidstaat is met slechts een beperkt stemgewicht, kan het de Europese Commissie pertinent interpellieren en zo vragen bij de andere lidstaten opwekken om zo nodig de herziening bij te sturen. Bovendien neemt België begin 2024 het Europese Voorzitterschap over waardoor het indien nodig de herziening wat zou kunnen beïnvloeden mocht ze blijven aanslepen.

2.2 Digitale transitie

De digitale transitie die in het kader van het voorstel van herziene CPR gepland is, is nog niet verder uitgewerkt en blijkt zich te beperken tot de productinformatie (de prestatieverklaring, waarin vermoedelijk de milieuprestaties geïntegreerd zullen worden, en de toekomstige conformiteitsverklaring). Maar **de bouwsector heeft nood aan een meer doorgedreven digitalisering**. Vandaag de dag wordt in de bouwsector nog heel wat 'handmatig' of met elementaire computersystemen uitgevoerd. Zo hebben ontwerpers het soms moeilijk om een individuele productdatabank bij te houden waardoor ze niet altijd over de meest recente productinfo, laat staan over de laatste technische evoluties en innovaties beschikken. In de bouwhandel omvatten de databanken duizenden referenties met o.a. technische, commerciële en logistieke info. Heel wat middelen en mankracht moeten continu ingezet worden om ze bij te houden. Zonder te spreken van de transactionele data (bestellingen, leveringen, facturatie) die uitgewisseld worden. De hoeveelheid data die continu verwerkt moet worden, maakt dat menselijke fouten moeilijk te voorkomen zijn.

Met een meer doorgedreven digitalisering kunnen **belangrijke kwaliteits- en efficiëntiewinsten** binnen de bouwsector geboekt worden. Dit heeft de BouwMaterialenProducenten ertoe aangezet om **pilootprojecten** op te zetten die de uitwisseling van data tussen de producenten en de bouwhandel beogen te **automatiseren alsook het gebruik van BIM te bevorderen**. Hiervoor is een vlotte datadeling nodig.

Het bestaan van verschillende (individuele) databanken die in de bouw geraadpleegd worden, biedt niet de zekerheid dat altijd de meest recente info gebruikt wordt. Een centraal digitaal aanspreekpunt dat aan de bron van de productinfo bij de producent geconnecteerd is (**platform met gedecentraliseerde architectuur**), biedt daar een oplossing voor. Bovendien biedt zo'n platform nog het voordeel dat de producent maar 'one single source of truth' met access control hoeft bij te houden, wat een grotere garantie biedt om over de meest relevante en recente productinfo te beschikken. Daar Digitaal Vlaanderen al twee gelijkaardige projecten (in de nuts- en vastgoedsector) heeft opgezet en bereid is zijn ervaring te delen, begeleidt het als neutrale derde partij het overleg en de business case binnen de bouwsector. De organisatie die zal worden opgezet zal over heel België actief zijn en niet alleen tot Vlaanderen beperkt blijven.

De digitalisering van de bouwsector beperkt zich trouwens niet tot ons land. In de buurlanden zoals in Nederland worden gelijkaardige initiatieven opgezet.

De BouwMaterialenProducenten dringen er dan ook op aan dat de in de CPR geplande digitale transitie, de bestaande digitaliseringsinitiatieven in de bouw die in de lidstaten plaatsvinden niet belemmert en terzijde laat maar er integendeel gebruik van maakt.

2.3 Een digitaal dossier ten dienste van de kwaliteit en de circulaire economie

Opdat de bouwwerken aan de technische, kwaliteits- en milieueisen tegemoetkomen, streven de **lokale producenten ernaar om steeds meer performante en kwaliteitsvolle bouwmaterialen en -systemen te ontwikkelen en op de markt te brengen**. Bovendien laten de diverse prestatieverklaringen, technische goedkeuringen, keurmerken, certificaten, ..., met de respectievelijke controle- en verificatiesystemen waaraan de bouwmaterialen onderworpen worden, weinig afwijkingen toe, wat kwaliteitsvolle bouwproducten op de markt garandeert.

Eens het bouwwerk met de meest geschikte materialen ontworpen is, dienen de voorgeschreven materialen nog effectief en correct gebruikt te worden. **Hoe performant de materialen ook mogen zijn, indien ze niet zorgvuldig en conform de technische voorschriften gebruikt worden, zullen de prestaties ontoereikend zijn.** Dit is ook de reden waarom de **lokale producenten opleidingen en bijscholingen organiseren** al dan niet in samenwerking met beroepsopleidingsdiensten, opdat de aangegeven prestaties van de bouwmaterialen effectief bereikt worden. En toch bestaan **allerlei redenen om andere, schijnbaar equivalente, materialen te gebruiken en/of om ze snel en zonder voldoende aandacht voor de normen of regels van goed vakmanschap te plaatsen**. Bij schade of indien de afwijking tijdig wordt vastgesteld leidt dat vaak tot herstel en vervanging, wat de faalkosten doet oplopen. Zo niet, is de ontoereikende prestatie ten laste van de gebruiker en de samenleving.

Het werftoezicht behoort tot de taken en verantwoordelijkheden van de architect. Maar er kan van die persoon moeilijk verwacht worden dat hij of zij permanent op de werf aanwezig blijft om de conformiteit van de geleverde materialen en systemen alsook het uitgevoerde werk te controleren.

Eenvoudig te implementeren controle-instrumenten dienen met de stakeholders overlegd te worden om de architect in zijn taak bij te staan. Er kan gedacht worden aan een **digitaal dossier dat aantoonst (met foto's, leveringsbonnen, DoPs, ...) dat de constructie aan het lastenboek en aan de technische en wettelijke voorschriften voldoet, en volgens de regels van goed vakmanschap gebouwd werd**. Verder zou dat dossier ook het gebouw van het ontwerp tot de afbraak kunnen volgen en alle nuttige informatie verzamelen, inclusief de informatie die in afzonderlijke documenten opgenomen wordt ('as-built' dossier, postinterventiedossier, woningpas, ...). Tenslotte, zou het dossier ook nog kunnen gebruikt worden om de **circulaire economie te bevorderen** (met een materialenpaspoort en nuttige info in het kader van 'veranderingsgericht bouwen').

De BouwMaterialenProducenten dringen erop aan dat een overleg rond een digitaal bouw-dossier plaatsvindt om de werftoezichthouders in hun taak bij te staan en de circulaire economie te bevorderen.

- De ambitieuze herziening van de CPR die de Europese Commissie voor ogen heeft, is niet geruststellend door een gebrek aan effectief overleg, terwijl een snelle oplossing voor de standstill van de geharmoniseerde normen zich opdringt. Het overleg dat de Federale overheid in België met de stakeholders organiseert laat een goed voorbereidingswerk toe voor de Belgische afvaardiging.
- De digitale transitie die met de herziene CPR is gepland, dient zich in de bestaande digitaliseringsinitiatieven in de lidstaten te integreren.
- Hoe performant de materialen ook mogen zijn, als ze niet volgens de regels van goed vakmanschap toegepast worden, blijven de prestaties ontoereikend, wat leidt tot faalkosten en kosten ten laste van de gebruiker en de samenleving.
- Digitalisering draagt bij aan de kwaliteit van de bouwwerken en bevordert ook de circulaire economie.

3. Performante, duurzame en toekomstgerichte infrastructuur

Tot voor kort bleek de wereldeconomie veelbelovend te zijn waardoor een economie op mondiaal vlak dan ook de normale gang van zaken was. Maar de leveringsproblemen naar aanleiding van de coronacrisis en de invasie in Oekraïne hebben het belang van een lokale industrie en productie terug

aan het licht gebracht. Bovendien vereisen de begrotingstrajecten van de overheden alsook de welvaartsverwachtingen van de samenleving een **bloeiende lokale economie die in lijn is met de Europese Green Deal**.

3.1 Een performante infrastructuur

De positieve effecten van overheidsinvesteringen werden al in meerdere studies van diverse onderzoeksinstellingen becijferd en bevestigd, en er bestaat daar nog nauwelijks twijfel over. Ook heeft het Federaal Planbureau nog aangetoond dat de **overheidsinvesteringen** de economische groei op lange termijn aanzwengelen waardoor **de uiteindelijke kost ervan beperkt blijft**. En toch blijft de verleiding groot om in economisch moeilijke tijden in de overheidsinvesteringen te snoeien. Een performante en toekomstgerichte infrastructuur vormt nochtans een pijler voor een productieve economische activiteit. Verder benadrukt de Nationale Bank nog dat het zonder een efficiënte infrastructuur moeilijk is om nieuwe investeringen aan te trekken. **De infrastructuur dient dan ook overeen te stemmen met de economische ambities van de Federale overheid en de Gewesten**.

De BouwMaterialenProducenten moedigen betrokken overheden aan in hun streven naar een efficiënte en duurzame infrastructuur met een adequaat en goed onderhouden wegen- en fietsroutenetwerk dat een vlotte doorstroming mogelijk maakt, en een geoptimaliseerd multimodaal goederenvervoer met terminals en opslag- en overslagvoorzieningen waarbij het spoorwegvervoer en de binnenvaart ten volle benut worden.

3.2 Een infrastructuur die de industrie met de Europese Green Deal verzoent

Zoals hierboven al in herinnering gebracht werd, beoogt de Green Deal een klimaatneutraal Europa in 2050. Dit veronderstelt dat de samenleving CO₂-neutraal wordt. Hiervoor moet het energieverbruik flink verminderd worden. Voor het overige moet er naar **hernieuwbare energie en koolstof-neutrale energiedragers zoals waterstof (H₂)** overgeschakeld worden en/of is koolstofafvang, -opslag en -gebruik (**Carbon Capture Storage and Utilization** of CCS and CCU) vereist.

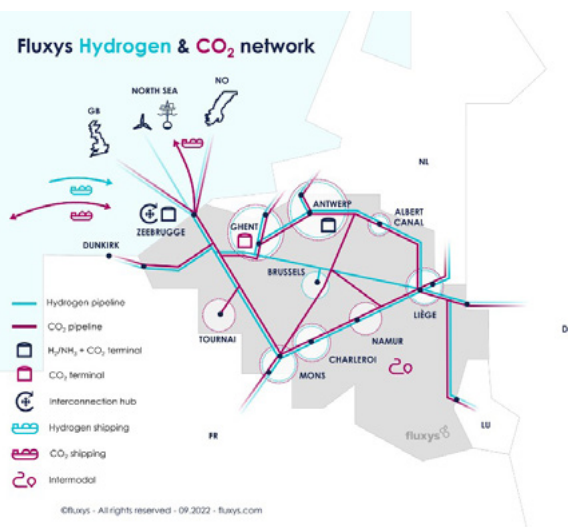
Energie-intensieve productie-installaties kunnen niet zomaar in een handomdraai naar koolstofvrije installaties omgetoverd worden of naar H₂-bronnen en CO₂-opslag en -gebruikinstallaties verhuizen. Dit geldt ook voor de producenten van energie-intensieve bouwmaterialen die de vereiste hoeveelheden materialen moeten kunnen leveren om de renovatiegolf niet te belemmeren. **Dat er een voldoende H₂-en CO₂-infrastructuur nodig is, valt niet te betwisten.** Om hieraan tegemoet te komen is de Belgische infrastructuurbeheerder Fluxys zijn vervoersnet en installaties volop aan het omvormen en uitbreiden. Heel wat administratieve stappen zijn hiervoor nodig bij verschillende beleidsniveaus om over de vereiste vergunningen te beschikken. Hun wetgevingen zijn niet noodzakelijkerwijze op elkaar afgestemd, wat het hele proces niet vergemakkelijkt. Terwijl **het risico bestaat dat de gebieden die niet op dat netwerk aangesloten zullen zijn, nog nauwelijks**

voor industriële activiteiten in aanmerking zullen komen. Mogelijks zien sommigen het verdwijnen van de lokale industrie als een goede zaak. Zijn ze de leveringsproblemen naar aanleiding van de coronacrisis en de geopolitieke gebeurtenissen vergeten, met de tekorten en de gevolgen op de tewerkstelling en de welvaart als gevolg? **De productie naar het buitenland doen verplaatsen is geen oplossing,** zeker niet als het gaat om landen met minder strenge milieueisen en arbeidsomstandigheden.

De BouwMaterialenProducenten moedigen de overheden aan opdat ze de uitbouw van de vereiste toekomstgerichte infrastructuur steunen met o.a. geharmoniseerde of op zijn minst afgestemde wetgevingen om de noodzakelijke energietransitie van de lokale industrie niet te belemmeren. Met die infrastructuur kan o.a. duurzaam lokale productie van bouwmaterialen behouden worden en tekorten aan materialen die voor de renovatiegolf nodig zijn, voorkomen worden.

Pilootinstallatie van koolstofafvang bij een cementproducent.

3.3 Een infrastructuur die ertoe bijdraagt de effecten van de klimaatverandering op te vangen

De klimaatverandering leidt alsmaar vaker tot **extreme wateroverlast en -schaarste**. De infrastructuur moet hierop afgestemd worden om zoveel mogelijk schade en leed te voorkomen. Bij felle buien en neerslag verhinderen de verharde oppervlaktes de infiltratie van het regenwater waardoor de hoeveelheden water en de overstromingsschade die ze veroorzaken alleen maar toenemen. Door **water overal waar mogelijk zoveel mogelijk ter plaatse op te vangen**, kan het regenwater beter en gespreid in de bodem doordringen en in infiltratievoorzieningen tijdelijk of voor droogteperiodes worden opgeslagen. In dichtbebouwde kernen bieden waterdoorlatende prefabelementen een oplossing om verharde oppervlaktes te ontharden.

Maar ook zijn **adequate collectoren en rioolstelsels** vereist om plaatselijk wateroverlast te voorkomen. In het algemeen dienen de infrastructuren zo ontworpen of aangepast te worden dat ze met de overstromingslast bij extreme neerslag kunnen omgaan.

De BouwMaterialenProducenten moedigen de Gewesten en plaatselijke besturen aan om bij onderhoudswerken stelselmatig de nodige preventieve maatregelen te nemen ter voorkoming van overstromingsschade bij extreme neerslag en watertekorten tijdens periodes van droogte.

Waterpasserende klinkers.

3.4 Een duurzame infrastructuur die beperkte hinder voor de omwonenden en gebruikers veroorzaakt

Vaak speelt in de toewijzing van openbare aanbestedingen de kostprijs een doorslaggevende rol en wordt onvoldoende rekening gehouden met de levensduur van de materialen en de gemiddelde tijdsduur tussen vereiste onderhouds- en herstelwerken. Dit heeft gevolgen zowel voor de hinder die de omwonenden en gebruikers ondervinden als voor de overheden die door de onderhouds- en herstelkosten bedrogen uitkomen. Door op basis van duurzaamheid in plaats van op basis van initiële kosten te investeren, wordt de kostprijs gespreid over de gebruiks jaren terwijl tegelijk de hinder, veiligheids- en belemmeringslast van onderhoud worden geoptimaliseerd.

De BouwMaterialenProducenten moedigen de overheden aan om zich te baseren op de levenscycluskostenanalyse (Life-Cycle Cost Analysis of LCCA) waarbij niet alleen de investeringskost telt maar ook wordt gekeken naar de levensduur, de onderhouds- en end-of-life kosten.

3.5 Een veilige infrastructuur die geen concurrentievervalsende stortplaats wordt

Door het streven naar een circulaire economie wordt de druk almaar groter naar herbruik van secundaire materialen en/of bijproducten. Op infrastructuurwerven is het dan ook niet uitzonderlijk dat **voorgeschreven grondstoffen vervangen worden door alternatieve materialen die gelijkaardige eigenschappen lijken te vertonen**. Het is inderdaad een goede zaak dat in plaats van te storten, deze effectief hergebruikt worden. Maar **primordiaal is dat die materialen ook geschikt zijn**, betrouwbare prestaties leveren en geen negatieve technische gevolgen of milieubelasting met zich meebrengen. Met andere woorden, de eigenschappen en prestaties van de secundaire materialen of bijproducten moeten overeenstemmen met wat in de lastenboeken voorgeschreven staat. **Het heeft weinig zin om uit milieu- en/of economische overwegingen minder geschikte materialen te gebruiken waardoor de infrastructuur snel herstel- of vervangingswerken vereist met alle financiële gevolgen en bijkomende milieubelasting.**

Met het oog op een kostenefficiënte, veilige en duurzame infrastructuur, dringen de BouwMaterialenProducenten bij de overheden aan om met voldoende werftoezicht het gebruik van niet-conforme materialen tegen te gaan, wat tot concurrentievervalsing en milieubelasting leidt. Secundaire materialen moeten op een gecontroleerde en transparante manier in de grondstoffenketen gebracht worden met aandacht voor de technische en de milieuprestaties.

- Een performante en toekomstgerichte infrastructuur vormt een pijler voor een bloeiende economische activiteit in lijn met de Europese Green Deal.
- De energietransitie vereist een adequate H₂- en CO₂-infrastructuur. Gebieden die er niet aan verbonden zijn, zullen nog nauwelijks voor industriële activiteiten in aanmerking komen. De productie naar het buitenland verplaatsen biedt op zich geen oplossing terwijl hierdoor lokale tewerkstelling en welvaart verloren gaat.
- De bestaande infrastructuur is onvoldoende aangepast aan de gevolgen van de klimaatverandering. Preventieve maatregelen moeten tot een oplossing bijdragen bij extreme wateroverlast en -schaarste.
- De totale kostprijs van infrastructuur hangt eveneens af van de onderhoudskosten en de levensduur van de gebruikte materialen, waardoor de overheden soms bedrogen uitkomen bij een toewijzing tegen de laagste prijs.
- Werftoezicht dient ook concurrentievervalsing door het gebruik van niet-conforme materialen tegen te gaan.

4. Een duurzame en competitieve lokale productie behouden en steunen

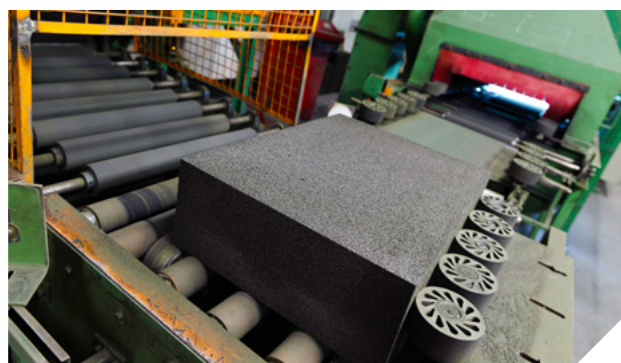

De Europese Green Deal leidt o.a. tot een **renovatiegolf van het gebouwenpark**. **Grote hoeveelheden bouwmaterialen zullen hiervoor nodig zijn** ook al wordt ernaar gestreefd om het bouwafval tot een minimum te beperken en de gebruikte bouwmaterialen die met de renovatiewerken vrijkomen via hergebruik en recyclage zo lang mogelijk in circulatie te houden.

De leveringsproblemen die de coronacrisis en de invasie in Oekraïne veroorzaakt hebben, hebben nogmaals het **belang van een lokale industrie** aangetoond. Dit geldt eveneens voor de productie van bouwmaterialen. **Ook voor de recyclage van bouwmaterialen**, is een lokale productie aangewezen. En door de productie hier te behouden en de onderzoeksactiviteiten verder te stimuleren en te ondersteunen, kan er lokaal verder worden bijgedragen aan **innovatie en performant duurzaam bouwen**. Bovendien dragen de industriële activiteiten bij tot de **lokale tewerkstelling en welvaart**. Zo stellen de BouwMaterialenProducenten meer dan 30.000 mensen tewerk.

Performante en kwaliteitsvolle bouwwerken hangen niet alleen af van de voorgeschreven bouwmaterialen maar eveneens van hoe ze gebruikt worden. Digitalisering heeft hier een belangrijke rol te spelen. Ook draagt de lokale productie bij aan de kwaliteit van de bouwwerken door o.a. **opleidingen en bijscholingen van de vaklui**, al dan niet in samenwerking met de beroepsopleidingsdiensten en -organisaties.

De **productie en recyclage van meerdere bouwmaterialen zijn energie-intensief**, waardoor deze materialen door sommigen als milieubelastend beschouwd worden en hierdoor de wens bestaat om ze te vervangen. **En toch kunnen we niet zonder**, willen we de Europese klimaatdoelstellingen in 2050 bereiken. Zelfs al bieden de bio-gerelateerde materialen meer en meer mogelijkheden, zijn de beschikbare hoeveelheden niet voldoende om de andere meer klassieke en energie-intensieve materialen in de bouw te vervangen. Daarbij komt ook dat ze grotendeels uit het buitenland ingevoerd worden en niet altijd even gunstig zijn op het vlak van duurzaamheid als gehoopt wordt. Daartegenover hebben de producenten van meer klassieke materialen heel wat inspanningen geleverd om de milieuprestatie van hun materialen behoorlijk te verbeteren door de samenstelling, de hoeveelheid gebruikte grondstoffen en verbruikte energie, het productieproces, ..., te optimaliseren. **Duurzaamheid in de bouw** kan pas effectief bevorderd worden door de **invoering van de milieuprestatie op bouwwerkniveau** die de milieubelasting over voldoende indicatoren en over de hele levenscyclus bekijkt, **wat een dynamiek en opwaartse spiraal naar meer duurzaamheid bij de producenten zal versterken**.

Door het energie-intensieve proces hangt het **voortbestaan van meerdere lokale recyclage- en productieactiviteiten o.a. af van de beschikbaarheid van voldoende energie tegen competitieve prijzen** om de concurrentie te kunnen aangaan. De producenten investeren wel in installaties voor hernieuwbare energie maar deze kunnen maar een deel van hun totale energieverbruik dekken. Externe energiebevoorrading blijft onmisbaar. En de energietransitie die zich met de Europese Green Deal opdringt, maakt het voor de producenten niet makkelijker. Zo dient een level playing field dan ook via de Europese koolstofgrenscorrectie (Carbon Border Adjustment Mechanism of CBAM) gevrijwaard te worden. Maar dergelijk mechanisme bestaat niet aan de Belgische grenzen. De hogere lasten die in België in de elektriciteitsprijzen ingerekend worden, leiden tot een **significante kostenhandicap** waarmee de lokale elektro-intensieve producenten kampen. **Hopen de overheden met duurdere energieprijzen de bouwmaterialen en de bouw in het algemeen betaalbaarder te maken? Hopen ze zo ook nieuwe investeringen in de productie en recyclage van bouwmaterialen te stimuleren of aan te trekken?**

Er kan opgemerkt worden dat de productie van bepaalde energie-intensieve bouwmaterialen **al voor een belangrijk deel verhuisd is**, dat de **buurlanden meer aantrekkelijk bevonden werden voor nieuwe productie- en recyclage-eenheden**, ... Daarbij rijst de vraag of we er werkelijk geen belang bij hebben om de energie-intensieve productie- en recyclage-activiteiten binnen onze grenzen te behouden en aan te moedigen. **Hebben we ze werkelijk liever in de buurlanden?** Laat ons hopen dat de overheden ook geen belemmeringen en/of bijkomende lasten aan het toekomstige H₂- en CO₂-netwerk zullen opleggen die eveneens tot een kostenhandicap zullen leiden. Er mag niet uit het oog verloren worden dat **de deelgebieden die niet aan een performant en competitief H₂- en CO₂-netwerk zullen aangesloten worden, voor de lokale industrie nog nauwelijks in aanmerking zullen komen.**

- Een lokale productie van bouwmaterialen behouden is onontbeerlijk om de renovatiegolf aan te kunnen maar ook met het oog op circulaire economie, zonder te spreken over de lokale tewerkstelling en welvaart.
- De lokale productie draagt bij tot de vrijwaring van de prestaties en kwaliteit van de bouwwerken.
- De productie en recyclage van meerdere bouwmaterialen is energie-intensief, en toch kunnen we niet zonder. Delokalisatie naar het buitenland biedt geen oplossing, zeker niet wanneer er daar minder aandacht besteed wordt aan de milieudoelstellingen en arbeidsvoorwaarden. Duurzaamheid in de bouw wordt bevorderd door de milieuprestatie op bouwwerkniveau met voldoende indicatoren te beoordelen.
- De lokale productie dient gesteund te worden door een level playing field te vrijwaren.

5. Gezamenlijk memorandum van de Belgian Alliance for Sustainable Construction (BA4SC)

De alliantie is een netwerk dat de meeste stakeholders van de bouwsector, waaronder de BouwMaterialenProducenten, bijeenbrengt om duurzaamheid in de bouw te bevorderen.

De BouwMaterialenProducenten maken van de gelegenheid gebruik om eveneens het gezamenlijk memorandum van de alliantie hieronder mee te verspreiden. De meeste punten van dat memorandum hebben in dit document een meer specifieke invulling gekregen.

MEMORANDUM VOOR DE OVERHEDEN

De overheid / overheidsorganisatie / publieke opdrachtgever draagt een verantwoordelijkheid om de overgang naar duurzaam, toekomstgericht en klimaatbestendig bouwen en renoveren te versnellen door voorbeeld te geven door o.a. in te zetten op volgende punten:*

1. Een globale en holistische visie op bouwen en renoveren toepassen die vertrekt vanuit het ruimtelijk kader en die van in een vroeg stadium co-creatie stimuleert en de verschillende betrokken partijen en disciplines rond de tafel brengt.
2. Zorgen voor een coherent, proactief, evoluerend, flexibel en efficiënt regelgevend kader dat de introductie van innovatieve materialen, nieuwe en kwaliteitsvolle methoden en technieken en nieuwe aanbestedingsvormen faciliteert.
3. Criteria zoals levenscycluskost, duurzaamheidsaspecten (hergebruik sloopmaterialen, waterhuishouding, werflogistiek, milieu-impact, hinder etc.), betaalbaarheid, alternatieve uitvoeringstechnieken en circulariteit een gepaste plaats geven in de gunningscriteria, waarbij, in het algemeen belang, de kwaliteit zwaarder doorweegt dan de prijs. Bijzondere aandacht dient te gaan naar de toegankelijkheid voor kleine en middelgrote ondernemingen aan aanbestedingsprocedures.
4. De ambities van de EU-Taxonomy, de Green Deal en New European Bauhaus waar mogelijk vertalen naar specifieke criteria in de aanbestedingen, rekening houdend met de haalbaarheid voor alle betrokkenen.
5. Nieuwe Europese regelgeving op een coherente, transparante, voorspelbare, flexibele en voortschrijdende manier omzetten naar een nationaal kader.
6. Het gebruik stimuleren van een eenvormig(e) kader/tool waarmee duurzaamheidscriteria en kwaliteit (ook op procesniveau) in de brede zin kunnen worden gemeten.
7. Bijzondere aandacht schenken aan economische, maatschappelijke, culturele en esthetische aspecten net als de bredere en omgevingsimpact van gebouwen en kunstwerken.
8. Promoten van de adoptie van BIM en de verdere digitalisering van het bouwproces, waar dit opportuun is, en dit ook met aandacht voor de haalbaarheid voor alle betrokken partijen.
9. Versnellen en vereenvoudigen van vergunningstrajecten en de administratieve behandeling van bouwprocedures.
10. Ondersteunen van opleidingsinitiatieven en brede initiatieven die betekenisvolle en aantrekkelijke jobs in een toekomstgerichte sector mogelijk maken en delen van goede voorbeelden hieromtrent.

* de nummering houdt geen prioritering in!

Voorzitter, Vicevoorzitters & Secretaris-generaal

Voorzitter

Frank Vanhove

Managing Director Benelux Foamglas Owens Corning

Vicevoorzitters

Johan Van Der Biest

COO Western Europe Wienerberger AG

Patrick Renard

CEO Knauf Belux

Philippe Callewaert

Secretaris-generaal BMP – Belgische BouwmaterialenProducenten

Vaste leden*

Belgisch Luxemburgse Gips Vereniging

Afgevaardigde

Frank te Poel

Voorzitter

CEO Gypsum and Insulation Building Activities BNL

Saint-Gobain Construction Products Benelux

ABLG
BLGV

Belgische Baksteenfederatie

Afgevaardigden

Burt Nelissen

Voorzitter

Bestuurder Steenfabrieken Nelissen

Kristin Aerts

Directeur

BBF - FBB

* BMP heeft 2 categorieën van leden: naast de deelsectoren (vaste leden) zijn ook producenten (toetredende leden) rechtstreeks aangesloten.

Vaste leden

Beroepsvereniging van Belgische Vezelcement Producenten
Afgevaardigde

Filip Waem
QEHS Manager Etex

Belgische federatie van de chemische industrie en life sciences
Afgevaardigden

Saskia Walraedt
Director Essenscia Polymatters

Geert Dhaese
Senior Adviser Building & Construction

Verbond van ontginnings- en veredelingsbedrijven van onbrandbare gesteenten
Afgevaardigde

Michel Calozet
Afgevaardigd Bestuurder

Infobeton
Afgevaardigden

Hervé Camerlynck
Directeur Febelcem

Stef Maas
Directeur FEBE

infobeton.be

Mineral Wool Association
Afgevaardigden

Pieter Van Laere
Public Affairs Manager
Saint-Gobain Construction Products
(Gyproc en Isover)

Koen Peeters
Manager Public Affairs BeLux
Rockwool Belgium

INDUFED
Afgevaardigden

Thomas Pollet
Glass Specialist & Digitalization Manager

Jean-Denis Fontaine
Glass Expert INDUFED

Toetredende leden

Saint-Gobain Construction Products Benelux

Afgevaardigde

Frank te Poel

CEO Gypsum and Insulation Building Activities BNL

Wienerberger

Afgevaardigden

Johan Van Der Biest

COO Western Europe Wienerberger AG

Caroline Van de Velde

CEO Wienerberger Belgium

Etex

Afgevaardigde

François Henryon

Country Manager Benelux

Foamglas

Afgevaardigde

Frank Vanhove

Managing Director Benelux Foamglas Owens Corning

Knauf

Afgevaardigden

Patrick Renard

CEO Knauf Belux

Geoffrey Houbart

Sustainability & Public Affairs Director

Lhoist

Afgevaardigde

Frederik Verhelst

Business Development Director

Soprema

Afgevaardigden

Marc Geerts

Managing Director Belux

Roel Van den Bergh

Director Specification & Project, Sales Belux

BMP – Belgische BouwmaterialenProducenten

Philippe Callewaert
Secretaris-generaal

philippe.callewaert@BMPMC.be

